

Elena LAZĂR

Sinteza Jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului: ianuarie-martie 2012

I. Interzicerea relelor tratamente. Dreptul la libertate și la siguranță. Dreptul la respectarea vieii private și de familie

Cameră, Hotărârea din 19 ianuarie 2012

Popov c. Franța

Art. 3, art. 5 și art. 8 din Convenție

1. Situația de fapt

Reclamanții, dl și dna Vladimir și Yekaterina Popov, sunt resortisanți ai statului Kazakstan, având copii minori născuți în Franța, în 2004 și 2007. Fiind supuși în mod constant, în statul de origine, persecuțiilor cauzate de originile ruse și de apartenența la religia ortodoxă, doamna Yakovenko a părăsit teritoriul acestuia și a ajuns în Franța la data de 15 decembrie 2007, în baza unei vize pe o durată de 15 zile. Soțul acesteia a sosit alături de aceasta, la data de 19 iunie 2003.

Reclamanții au formulat cerere de azil și cerere de ședere, acestea fiind respinse, iar la data de 27 august 2007, au fost reținuți la hotelul din Angers și la centrul din Rouen-Oissel, în acest din urmă caz, timp de 15 zile, ca urmare a deciziei judecătorului de drepturi și libertăți. Reținerea a avut loc alături de copii, iar în acest interval au avut loc două tentative de expulzare în Kazakstan, la datele de 28 august și 11 septembrie 2011. După cea de a doua tentativă de expulzare, judecătorul de drepturi și libertăți a dispus punerea acestora în libertate, întrucât nereușitele nu au avut loc din culpa reclamanților.

La 16 iulie 2009, reclamanților le-a fost acordat statutul de refugiat pe care l-au solicitat anterior arestării, întrucât demersurile efectuate de către prefectura Ardennes, la autoritățile din Kazakstan, au fost efectuate cu nerespectarea confidențialității cererilor de azil ale reclamanților, aceștia fiind în pericol în ipoteza unei întoarceri în statul de origine.

2. Motivarea și soluția Curții

Reclamanții s-au plâns în legătură cu reținerea administrativă care a avut loc în centrul din Rouen-Oissel, în așteptarea expulzării în Kazakstan, estimând că a avut loc încălcarea art. 3, a art. 5 și a art. 8 din Convenția europeană a drepturilor omului.

În contextul art. 3, cu privire la reținerea administrativă a copiilor, Curtea constată că amenajarea centrelor de reținere apte să găzduiască familii, depinde de disponibilitatea de a realiza infrastructura adaptată copiilor de vârste mici. Dacă centrul de reținere din Rouen-Oissel avea zone în care familiile erau separate de restul deținuților, totuși, erau disponibile doar paturi de fier, periculoase pentru copii, iar aceștia nu beneficiau de nicio activitate sau spațiu de joacă, aflându-se în pericol din cauza închiderii automate a ușilor camerelor.

Comisarul pentru drepturile omului și Comitetul European pentru Prevenirea Torturii au subliniat de asemenea că promiscuitatea, stresul, insecuritatea și mediul ostil care

caracterizează aceste centre, au consecințe negative asupra minorilor, contrar principiilor internaționale de protecție a minorilor, conform cărora autoritățile trebuie să depună toate diligențele astfel încât durata detenției acestora să fie limitată cât mai mult.

O reținere pe o durată de 15 zile, fără a fi excesivă în sine, poate părea infinit de lungă pentru copii, care se află într-o situație de vulnerabilitate deosebită, generând o situație de angoasă și având grave repercusiuni psihice. Curtea conchide că autoritățile nu au luat măsurile corespunzătoare consecințelor vătămătoare pentru copii, a închiderii în centrul de reținere ale cărui condiții au depășit pragul minim de gravitate cerut de art. 3. Deci, a avut loc violarea acestei dispoziții.

În ceea ce privește părinții, nu a avut loc depășirea gradului minim de gravitate, sentimentul de neputință, de angoasă și de frustrare fiind atenuat de faptul că nu au fost separați de copii. De asemenea, reclamanții au invocat eventualitatea reținerii la care ar fi fost supuși în ipoteza întoarcerii în Kazakstan, acest motiv fiind însă respins din cauza obținerii statutului de refugiat.

În planul dreptului la libertate și la siguranță, Curtea a constatat că a avut loc încălcarea art. 5 parag. 1 lit. f), întrucât autoritățile nu au luat în considerare situația particulară a copiilor și nu au verificat dacă existau alternative pentru reținerea administrativă.

Curtea conchide de asemenea că a avut loc violarea art. 5 parag. 4, deoarece copii au fost plasați într-un vid juridic, deciziile jurisdicțiilor franceze privind expulzarea și plasarea în custodia autorităților, fiind pronunțate doar în ceea ce privește reclamanții, copiii neavând posibilitatea de a exercita calea de atac prin care să se statueze asupra legalității deținerii acestora.

În planul art. 8, Curtea notează că legalitatea ingerinței este determinată de prevederea reținerii în codul intrării și sejurului străinilor și al azilului, scopul legitim constând în controlul imigrației clandestine.

Se afirmă de asemenea că largul consens în dreptul internațional, potrivit căruia în deciziile autorităților trebuie să primeze interesul superior al copilului, reamintindu-se recomandările Înaltului Comisariat pentru Refugiați al ONU și ale Comisiei naționale pentru deontologie în domeniul securității, purtând asupra prevalenței măsurilor alternative reținerii, cu atât mai mult cu cât reclamanții nu prezentau pericolul de a fugi. Or, nu rezultă că autoritățile au depus în concret diligențele pentru a identifica alternative la măsura reținerii administrative sau că au făcut tot posibilul pentru a executa cât mai repede măsura expulzării.

Se mai reține că în cauza *Muskhadziyeva ș.a. c. Belgia*, Curtea a respins o cerere similară, însă, ținând seama de recente dezvoltări jurisprudențiale privind interesul superior al copilului, Curtea apreciază că acesta nu mai impune numai ca minorii să nu fie separați de familie, ci și limitarea deținerii familiilor cu copii. Prin urmare, raportat la circumstanțele cauzei, deținerea de 15 zile este disproporționată față de scopul urmărit, art. 8 fiind încălcat.

II. Dreptul la respectarea vieții private și de familie

Marea Cameră, Hotărârea din 7 februarie 2012

Von Hannover c. Germania

Art. 8 din Convenție

1. Situația de fapt

Reclamanții sunt prințesa Caroline von Hannover, fiica defunctului prinț Rainier III de Monaco și soțul său, prințul Ernst August von Hannover. Prevalându-se de hotărârea Curții în care prințesa a avut calitatea de parte (*Caroline von Hannover c. Germania*, cauza 59320/00, hotărârea din 24

iunie 2004), reclamanții au deschis ulterior mai multe litigii împotriva publicațiilor *Frau im Spiegel* și *Frau Aktuell* care au prezentat între 2002 și 2004, fotografiile în care aceștia își petreceau vacanța la schi. Prin decizia din 6 martie 2007, Curtea federală de justiție a admis cererea în privința a două dintre fotografiile publicate, motivând că acestea nu contribuie la nicio dezbateră de interes general, însă a respins demersul judiciar împotriva celei de a treia, apărute în februarie 2002, în revista *Frau im Spiegel*, întrucât publicarea a avut loc în contextul maladei prințului conducător, argumentându-se că interesul dezbaterii purta asupra modului în care se conciliază nevoia de solidaritate familială cu necesitatea de a avea viață privată.

Curtea constituțională federală, a respins prin două decizii succesive recursurile reclamanților grefate pe neluarea în considerare a jurisprudenței Curții, recursuri formulate împotriva fotografiei anterior menționate și a unei fotografii similare publicate de revista *Frau Aktuell*.

2. Motivarea și soluția Curții

Curtea învederează că nu este chemată în prezenta cauză să analizeze executarea hotărârii pronunțate în 2004 în care prințesa Caroline von Hannover a avut calitatea de reclamantă, obiectul acestei cauze fiind noile proceduri judiciare angajate de către reclamanți. Faptul că decizia Curții federale de justiție a apreciat valoarea informativă a fotografiei litigioase, singura care nu a fost interzisă, prin prisma conținutului articolului care o acompania, nu este susceptibil de critică în lumina dispozițiilor Convenției. Curtea acceptă că fotografia atașată articolului a avut într-o anumită măsură, o contribuție la dezbateră de interes general.

Se precizează de asemenea că nu poate fi privită ca nerezonabilă calificarea dată de instanțele germane care au atribuit stării de sănătate a prințului Rainier, statutul de eveniment al istoriei contemporane. Este de asemenea relevant că au fost interzise alte două fotografii similare, efectuate în circumstanțe comparabile, dar care nu se aflau în contextul unui subiect de interes public, finalitatea acestora fiind divertismentul. De altfel, independent de problema de a ști dacă prințesa își asumă sau nu o funcție oficială raportat la principatul Monaco, nu se poate susține că reclamanții sunt persoane private obișnuite, din cauza faptului că se bucură de o notorietate incontestabilă, prin urmare, acestora urmând a li se aplica standardul persoanelor publice.

De asemenea, Curtea nu va analiza în mod suplimentar modalitatea în care au fost efectuate fotografiile, ținând seama de faptul că în cerere nu există indicații pertinente privind această circumstanță și având în vedere că reclamanții nu au făcut proba efectuării într-un climat general de hărțuire și caracterizat de clandestinitate.

În concluzie, jurisdicțiile naționale au procedat la o punere în balanță a dreptului la libera exprimare și a dreptului la respectarea vieții private și de familie, ținând cont de jurisprudența Curții și în special de hotărârea dată în 2004 în cauză, neavând loc încălcarea art. 8.

III. Libertatea de întrunire și de asociere

Cameră, Hotărârea din 31 ianuarie 2012

Sindicatul „Păstorul cel Bun” c. România

Art. 11 din Convenție

1. Situația de fapt

Sindicatul reclamant este „Păstorul cel Bun”, fondat la data de 4 aprilie 2008 de către 35 de membri ai clerului și ai personalului laic al Bisericii Ortodoxe Române, scopul sindicatului fiind

apărarea drepturilor și intereselor profesionale, economice, sociale și culturale ale membrilor săi, în raporturile cu Biserica și cu Ministerul Culturii și Cultelor. Arhiepiscopia s-a opus cererii adresate de sindicat, judecătoriei, pentru acordarea personalității juridice, motivând că regulamentul intern al Bisericii, interzicea crearea oricărei asociații, fără acordul prealabil al Arhiepiscopiei, în cauză, intervenind și Ministerul Public, argumentând că preoții și personalul laic sunt angajați ai Bisericii și au dreptul de asociere pentru a își apăra drepturile.

La data de 22 mai 2008, judecătoria a admis cererea de acordare a personalității juridice, motivând că membrii sindicatului erau angajați conform unui contract de muncă, iar angajatorul nu le poate opune acestora condiția autorizării prealabile întrucât nu există niciun imperativ legat de securitatea publică sau de protecția drepturilor și libertăților altor persoane. Arhiepiscopia a formulat cale de atac împotriva acestei hotărâri susținând că libertatea sindicală nu putea anihila libertatea religioasă și autonomia comunităților religioase, garantate de către Constituție, prin decizia din 11 iulie 2008, tribunalul modificând hotărârea recurată și respingând cererea de acordare a personalității juridice, motivând că noțiunea de sindicat nu este prevăzută de statutul BOR.

2. Motivarea și soluția Curții

Curtea precizează că art. 11 nu autorizează statul să impună restricții decât dacă acestea sunt legitime și numai dacă sunt aplicate membrilor forțelor armate, ai poliției sau ai administrației. Se reține că în România, preoții și personalul laic exercită activitatea în cadrul Bisericii prin intermediul unui contract individual de muncă, salarizarea acestora și regimul asigurărilor sociale fiind asigurate majoritar de către stat. Astfel, un raport juridic izvorât dintr-un contract de muncă, nu poate fi supus unui regim clerical de natură să determine sustragerea acestuia din câmpul de aplicare a regulilor de drept civil, astfel încât preoții și cu atât mai mult personalul laic nu pot fi sustrași din domeniul art. 11. Ingerința are o bază legală, fiind fondată pe interpretarea legislației libertății sindicale și religioase, raportate la prevederile Statului Bisericii Ortodoxe. Curtea poate accepta că scopul legitim este apărarea ordinii publice prin împiedicarea apariției unei disparități între lege și practica privitoare la crearea de asociații în cadrul personalului ecleziastic, însă tribunalul nu a stabilit dacă obiectul de activitate al sindicatului era incompatibil cu o societate democratică și dacă reprezenta o amenințare pentru democrație. Deci, nu a avut loc reunirea criteriilor definind necesitatea socială imperioasă.

În motivarea deciziei, instanța a precizat necesitatea de a menține ierarhia tradițională în cadrul Bisericii, fără a examina elementele cruciale pentru punerea în balanță a intereselor din cauză, constând în efectele contractului de muncă asupra raportului juridic dintre angajați și angajator, distincția dintre membrii clerului și personalul laic și compatibilitatea regulilor ecleziastice care interziceau dreptul de asociere cu reglementările interne și internaționale privitoare la dreptul de sindicalizare. De asemenea, statutul în temeiul căruia a fost respinsă cererea de acordare a personalității juridice, a fost adoptat în 2008, ulterior încheierii contractelor de muncă ale membrilor sindicatului, locul particular pe care îl ocupă religia ortodoxă în România, neputând prin el însuși, să justifice respingerea cererii reclamantei, cu atât mai mult cu cât jurisdicțiile interne au recunoscut angajaților Bisericii, dreptul de sindicalizare. Astfel, anterior intrării în vigoare a Statutului Bisericii Ortodoxe Române, au putut fi create două sindicate în cadrul clerului ortodox, fără a se stabili ilegalitatea sau incompatibilitatea cu regimul democratic. Astfel încât, în lipsa cerinței sociale imperios necesare și în lipsa motivelor suficiente, o măsură atât de radicală precum respingerea cererii de înregistrare a sindicatului reclamant, este disproporționată în raport de scopul urmărit și deci nu este necesară într-o societate democratică, reprezentând o violare a art. 11.